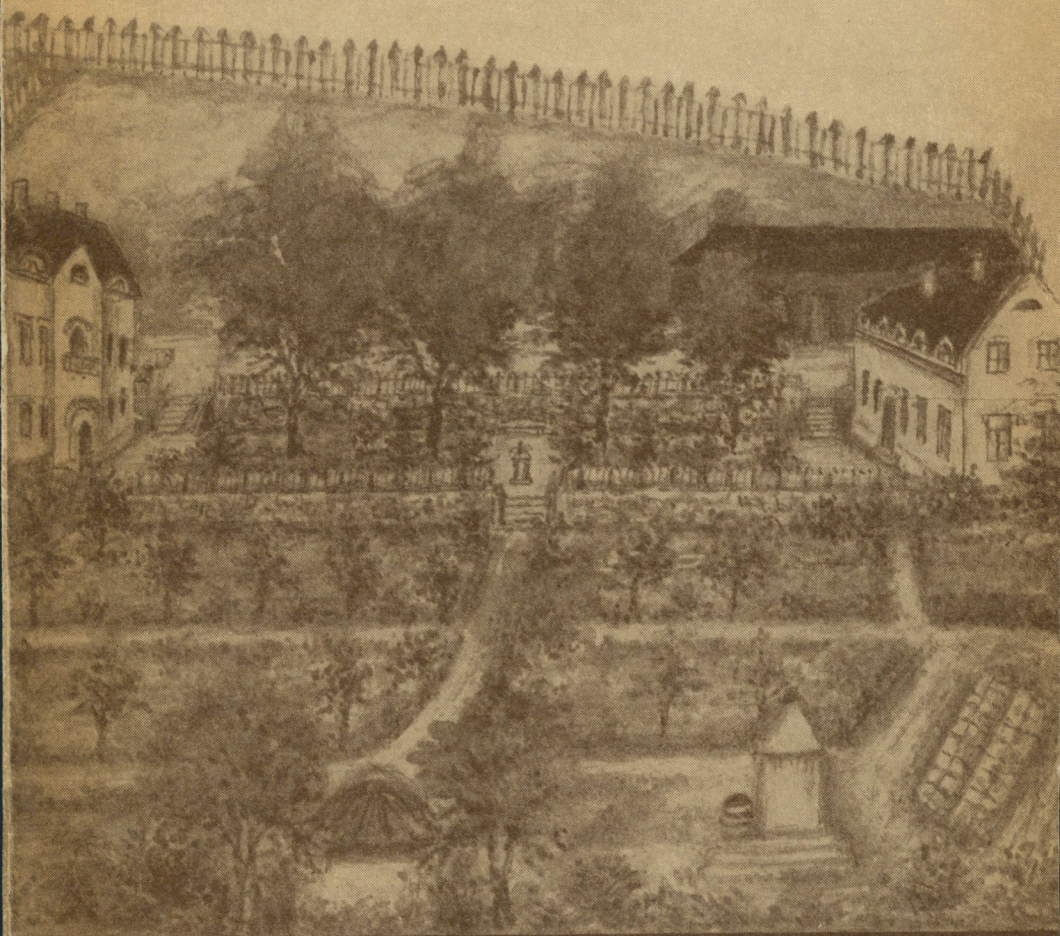
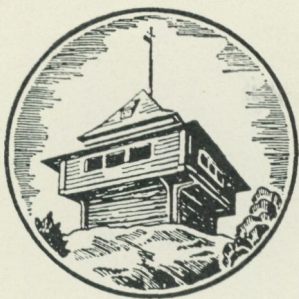

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 1952

H. M. KONUNG GUSTAF VI ADOLF — *musseimannen*.
Vid den nyordnade skråavdelningens öppnande den 22 maj 1951.

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1952

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM · GÖSTA BERG · ERIK ANDRÉN

Redaktör: Erik Andrén

Omslagsbilden visar en detalj ur en akvarellmålning av malmgården Henriksdal vid Surbrunnsgatan i Stockholm. Gårdsbebyggelsen — där Artur Hazelius' födelsehus, nu på Skansen, utgör högra flygeln — behandlas i årsboken på sid. 87. Målningen är utförd ur minnet av fröken Emelie Carger och tillhör museets nyförvärv (inv.-nr 244 126).

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1952

Djuptrycksplanser från Nordisk Rotogravyr

HAZELIUSHUSET I MALMGÅRDSMILJÖ

av Rut Liedgren

I sin redogörelse för Hazeliushusets öden innan det 1925 införlivades med Skansens kulturhistoriska byggnadsbestånd — uppsatsen heter Den Fritziska sidenvävargården och ingår i den 1926 utgivna historiken över Artur Hazelius' födelsehus — meddelar Gösta Selling att gården, på vilken benämningarna skiftat allt efter de olika ägarna, i början av 1800-talet gått under namnet Henriksdal. Och det är som malmgården Henriksdal, "Norrmalms vackraste lantgård, dit man gärna sökte sig sommarnöje", vi här har anledning att närmare stifta bekantskap med stället.

Malmgården Henriksdal är en tidig 1800-talsprodukt, bild 3, medan dess äldsta föregångare på platsen, översten greve Carl Frölichs och generaladjutanten Georg Bernhard Pansos malmgård, anlagd omkring 1720 som ståndsmissigt sommarresidens i skuggan av den år 1685 inrättade Surbrunnen, visar de för den karolinska gårdstypen kännetecknande dragen med symmetriska flyglar och trädgårdspaviljonger, terrasserad marknivå och trädgård i rätvinkliga kvarter. Surbrunnen, eller Norrmalms hälso-brunn som den också kallades, verkade likt ett magnetiskt kraftfält, i det den drog till sig en stor del av den inre stadens bördsoch penningmagnater och av norra Norrmalm skapade en favoriserad jordmån för anläggningar i malmgårds-sommarnöjesgenren. Kulmen i denna utveckling nåddes under 1700-talets förra del, då Brunnen åtnjöt stort rykte som fashionabel kurort, bild 4.

I 1800-talsanläggningen återfinnes de bägge flyglarna från 1700-talets malmgård, den norra identisk med Artur Hazelius' födelsehus, den södra med corps de logiset i den senare gården.

Bägge byggnaderna har emellertid undergått kraftiga förändringar och ombyggnader. Tidigare hade de varit i två våningar, men det nya seklet medför att flygeln i norr blir envåning med takkupor i vindsvåningen och den i söder, som bibehåller sin karaktär av tvåvåningsbyggnad, reveteras och får inredd vindsvåning.

Gårdens ursprungliga prägel av sommarställe ändrades tidigt. År 1731 förvärvar advokatfiskalen Isac Fritz egendomen och anlägger där ett sidenväveri, och som sidenvävargård har den sedan sin huvudsakliga uppgift ända in på 1800-talets andra decennium. 1813 får gården ny ägare. Den nye innehavaren är kryddkramhandlare Henric Reinhold Carger, som köper egendomen för att ha som lantställe för sig och sin familj. Där fanns då sedan några år en tobaksplantage, och tydligt är att Carger fortsätter tobaksodlingen. Ett tecken härpå är att han 1816 anhallar hos Byggnads- och Embets Collegiet att "emot grusbacken få uppföra en torklada för Tobak och Trädgårdswäxter" enligt en bifogad ritning. Den visar en låg klassicistisk byggnad med gavelfronton av för tiden karakteristiskt slag. Samtidigt hemställer Carger om tillåtelse "at med en på samma sida belägen Trädhusbyggnad få anställa den förbättring at de Rum som förr varit nyttjade till Sidenwäware fabrik måtte få inredas till smärre Boningsrum samt förses med nya Fenster, dörrar och golf samt nödiga Eldstäder och at derjemte få förändra det yttre taket till likhet med Taket på den motstående Byggnaden (Hazelius-huset) och at sluteligen med Rappning få öfwerdraga hela Huset". Hur byggnaden var disponerad före den nu verkställda "förbättringen" ger en värdering från 1751 besked om. Huset innehåller i bottenvåningen utom förstugan två salar, var och en med öppen spis och grön kakelugn, och i övervåningen en enda stor sal med två kakelugnar. Vad Cargers begäran om förändring av ytter-taket beträffar, avslogs den genom stadsarkitekten Gjörwells utlåtande efter besiktning på platsen. Taket finge ej avtagas eller ändras, endast nödig strykning av takteglet verkställas. Den cargerska huvudbyggnaden fick sålunda nöja sig med sadeltak, medan dess pendang, huset vid Surbrunnsgatan, fått avvalmat tak redan vid en ombyggnad 1803. Enligt den värdering som skedde

1833 i samband med Cargers då iråkade konkurs fick det cargerska boningshuset vid ombyggnaden 1818—19 följande utseende¹:

”Söder om Terrassen En kalkbruksslagen större träbyggning på stenfot och är på östra gavfeln ingång till En källare med bräddörr och bjälktak åt Terrassen. En öppen låg stenlagd gång under träbro till öfra förstugan med ett Contor till höger och ett till vänster samt tvänne förstugor inom hvarandra utan dörr till den yttre, brädtak och brädgolf. En Bagarstuga med Spis och Bakugn, brädfodrade väggar, brädtak och brädgolf. Ett Rum med tvänne inom fönsterl., grön kakelugn, brädfodrade väggar, brädtak och brädgolf. Ett litet kök uti inre förstugan med en fönsterl. Spis, brädfodrade väggar, brädtak och brädgolf. Ett Rum med en fönsterl., grön kakelugn. Ett dito med tvänne inom fönsterl. och målad kakelugn. Ett Dito med en inom fönsterl. och målad kakelugn samt utgång till inre förstugan. Uti dessa rum finnas papperstapeter pappersklädda tak samt brädgolf.

Ifrån öppna Gången och genom . . . och på brädtrappan uppgång samt ifrån Gårdsrummet på förut nämnde träbro med trågaller och genom dubbeldörrar ingång till En Förstuga eller Tambour i tvänne afdelningar med tvänne fönsterl. dels brädfodrade dels kalkstrukna väggar, brädtak och brädgolf samt dubbeldörrar till En Stor Sal med trenne fönsterl., stor hvit kakelugn med skåp och mässingsluckor samt ett skänkrum med dubbeldörrar och med lucka åt köket. Ett Rum med en fönsterl. inom till vänster och igenstängda dubbeldörrar till förstugan. Ett Rum med trenne fönsterl. Ett Förmak med trenne fönsterl. Ett Rum med en inom fönsterl. och utgång till Salen. Alla dessa Rum äro försedda med gipstak och brädgolf, dubbeldörrar, innanfönster, hvita kakelugnar med mässingsluckor, franska tapeter utom i Salm som har oljemålade tapeter.

Ett Rum med dubbeldörrar till höger om Salm en och en half fönsterl. hvit kakelugn oljemålade papperstapeter gipstak och brädgolf samt utgång till Ett kök med tvenne fönsterl., spis med järnhäll och ugn, brädfodrade väggar, gipstak och brädgolf samt dubbeldörrar till Gården och ingång till Ett skafferii med en half fönsterl. och hyllor.

Ifrån förstugan är uppgång på trätrappa till En windsförstuga med en fönsterl. och ett stort halfrundt gavelfönster, brädfodrade väggar och brädgolf. Till vänster Ett Rum med trenne fönsterl. hvaraf en uti kapp, ett väggskåp, grön kakelugn papperstapeter gipstak samt brädgolf.

Ett litet kök med fönster åt Rummet, spis, gipstak och brädgolf. Tvänne Rum, vardera med en fönsterl. i kapp, grön kakelugn papperstapeter brädtak och brädgolf. Till höger i förstugan Ett kallrum . . . Ett Rum med trenne fönsterl. vardera i kapp, grön kakelugn papperstapeter brädtak och brädgolf.

En vind över dessa Rum och tegeltak på läkter med plåtränna samt taklister och vindskappor plåtbeslagna.”

¹ Värdering 1833 i rådhusrättens arkiv. — Att ombyggnaden med all sannolikhet skett vid nämnda tidpunkt torde kunna slutas av det förhållandet att brandförsäkringssumman från 1 maj 1819 höjts med 7 600 rdr genom ”tillökt sten och träd”. (Register 1794—1831 i Brandförsäkringskontorets arkiv.)

Bland de i gården ingående byggnader, som nedan närmare beskrivs, befinner sig ett till orangeri förklätt uthus, beläget ett stycke söder om det cargerska boningshuset. Det är samma hus som finns i ritning från 1813 i Byggnadsnämndens arkiv och som skymtar i nedre vänstra hörnet på tavlan över Cargers malmgård. Det vill dock synas som om målarinnan i minnet förväxlat tobaksladans och vagnsstallets fasader, samtidigt som hon givit den byggnad vi se på tobaksladans plats en något rudimentär utformning.

Innan Henric Carger köpte egendomen ute på Norrmalm och innan den blev familjens bostad året runt, hyrde familjen i Gamla stan där Carger hade sin krambod. År 1810 är Carger med sitt hushåll skriven i kvarteret Phaeton huset nr 183, 1813 har han flyttat till kvarteret Cepheus nr 12 och 13, och i taxeringsregistret upptages han under denna adress t. o. m. 1826. År 1820 är kvarteret Bryggpannan nr 2 och 3 mantals- och bostadsadress, och 1825 finns han med i den taxeringslängd som berör det nämnda kvarteret. Uppgifterna från 1810 ger vid handen att hans hushåll då består av honom själv, hushållerskan Ulrica Fahlgren, sedermera hans hustru, 1 bodbetjänt, 2 bodgossar, 1 dräng, 1 kökspiga och 1 piga. Som tecken på ökat välstånd kan vid taxeringen 1815 tydas notisen om "1 Rum med Siden Meubler, 1 Guldur, 1 Större hund". Hushållet är nu utökat med svägerskan "Sy Jungfrun C. Fahlgren", 1 dräng och 1 barnpiga. Uppgifterna i 1820 års mantalslängd tyder på att Carger då står på höjden av sin ekonomiska kapacitet. Efter den på sedvanligt sätt formulerade inledningen om "1 Rum med Siden Meubler, Dricker Win, Caffé, Spelar kort" följer en upplysning så lydande: "Carger är Skepps Reddare för Coopvardie Skepparen Iöns Lornstsson som är Borgare i Stockholm och är på utrikes Sjöresa Stadd samt Förer fartyg om 50 Lasters drägt". Vidare får vi veta att den stora trädgården sköts av trädgårdsdrängen Jacob Dyberg "som mästare", och för övrigt är det uppenbart att det stora huset vimlar av barn, pigor och drängar. Av mantalslängden 1830 framgår att några smärre decimeringar av hushållet ägt rum, man har knappat in på en dräng och en piga. Det är första antydning om vad som komma skulle. 1833 måste Henric Carger gå

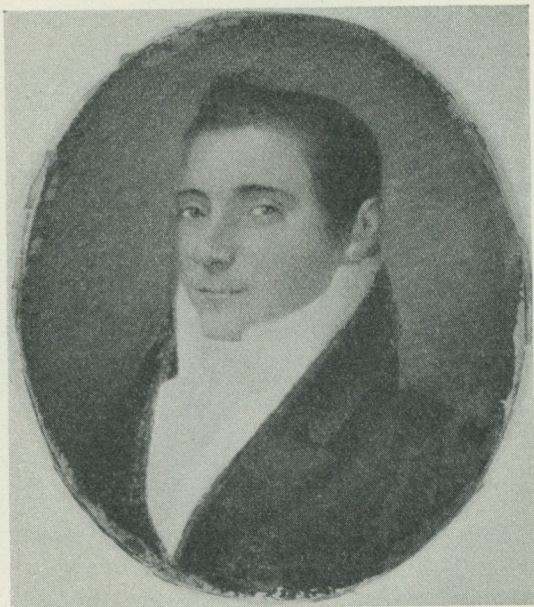

Bild 1. Kryddkramhandlaren Henric Robert Carger (1782—1839). Miniatur i olja av okänd konstnär. Nordiska museet, inv.-nr 244 125.

i konkurs. En av de avgörande orsakerna härtill var svåra förluster i samband med skeppsfarten, varom mera nedan. Familjen bodde emellertid kvar ute på Henriksdal till 1839, det år då Henric Carger dog. Bouppteckningen efter honom är till följd av konkursen påfallande torftig. Som exempel kan nämnas att under "Guld och Silfver" finns upptagna endast "1 Fickur af Silfver med Pitschaft af guld" och "1 Snusdosa af Silfver Wäger 3 $\frac{1}{4}$ lod". Den enda posten som visar någon livligare variation är "Gångkläder"; här uppräknas "1 blå Lifpels med Krage af Kalmuckskinn, 1 Mössa af Kalmuckskinn, 1 grön Surtout, 1 Res Kapprock af fris, 1 Beaujour af grönt kläde, 3 par Byxor, 1 par Resbyxor, 3 Wästar, 1 Fodrad Krage af Kalfskinn, 1 par Stöflor med Galoscher" osv. Husgerådets spartanska sammansättning är värd att begrunda: "1 hvitmålad Sängställning, 1 liten Soffa och

4 Länstolar, 1 Förgylt Pelarebord med marmorskifva, 1 rundt betsadt Thebord, 2 söndrige Matbord, 2 Spelbord med målade ramar” — så mycket mer då man betänker att i huset vistades 12 à 15 personer. I fortsättningen följer emellertid en förteckning på det lösöre, vilket enligt köp 1832 och rådhusrättens dom 1835 övergått i lantbrukare Fredric Lindqvists ägo. Synbarligen har familjen Carger fått behålla alla sina saker i hemmet även efter konkursen. Förteckningen här innehåller icke blott en riklig uppsättning husgeråd, som saucepannor, gelépannor, tepannor, rånjärn m. m., utan också en anseelig hop möbler — mahognyskåp, sybord, pendyl med kupa och andra för ett välbärgat borgarhem kännetecknande inventarier — vilket allt fullständigar bilden av ett dåtida köpmanshus i Stockholm.

Vad det angenämt lantliga Norrmalm med sin livligt frekventerade Surbrunn och sina lummiga malmgårdar kunde bjuda det tidiga 1800-talets stockholmare har fröken Emelie Carger, tredje dotter till ovannämnde Henric Carger och hans hustru Ulrica Fahlgren, låtit eftervärlden få en inblick i genom nedtecknandet av sina minnen 1904.

Emelie Carger var född i Gamla stan 1815, levde under sin barndom och ungdom på faderns egendom Henriksdal, flyttade på 1840-talet över till Finland, där fadern var född, och dog där 1916. Utpräglad musikaliskt begåvad utbildade hon sig till musiklärarinna och försörjde sig genom att ge pianolektioner. Först var hon musikguvernans i privathem i Bergslagen och Norrland, varefter hon kom först till Vasa och sedan till Helsingfors. I Helsingfors startade hon och hennes två äldre systrar en pension för unga flickor, där undervisningen bestod inte enbart i franska och klaverspel, utan där möjligheter snart öppnades för eleverna till förkovran i tyska, historia, geografi m. m. genom engagerande av särskilda lärarkrafter.

Vid nära 60 års ålder lärde sig Emelie Carger stenografi, och hon fick sedan i uppdrag att taga stenogram vid lantdagarna. Sina kunskaper i stenografi prisade hon mycket, då de inbringade henne välkommen extraförtjänst, liksom de rapporter hon skrev för Svenska kommerskollegium. Men under hela hennes liv var musiken det väsentliga för henne och hon glädde sig åt att få

Bild 2. Fröken Emelie Carger på sin 100-årsdag 1915.

inviga nya telningar i släkten i musikens värld. Ur hennes minnen följer här det avsnitt som behandlar hennes uppväxttid ute på malmgården Henriksdal fram till tidpunkten för faderns död och familjens därpå följande avflyttning från den gamla gården.

”Mina vänner.

Ombedd af eder, att skrifva och berätta något om min barndom och ungdom har jag beslutat att efterkomma eder önskan, och jag gör det så gärna, emedan det för mig är ett kärt nöje, att i minnet genomgå denna tid, som jag kallar ”glanspunkten” i mitt långa lif. — Men huru skola väl dessa enkla tilldragelser, dessutom upptecknade av en åttatioåring, kunna intressera eder? Därom har jag intet hopp. Som sagdt, jag skrifver för mitt eget nöje och tidsfördrif, här, i min ensamhet.

Först skulle jag vilja gifva eder en beskrifning på mitt kära barndomshem Henriksdal (så kalladt efter vår fars namn), isyn-

nerhet för att sjelf få genomvandra dess vinklar och vrår, och dit vi barn, efter varje utflyckt, alltid så gärna återvände. Vi hade ofta tillfälle att få vara på landet hos en af våra fastrar, (änka med en son) som hade en mycket vacker egendom Östervik, en mil från staden, med stor trädgård, full af röda och hvita provinsrosor m. m., där vi fingo vara huru länge som helst; men vi längtade alltid att komma hem till vårt lilla "Eldorado".

Där fanns ej skog, där fanns ej sjö.

Där var af stads- och landtgård en täck miljö.

Det var väl den fullkomliga frihet vi hade att begagna oss af alla fördelar som gjorde det för oss så kärt.

Det var på Östervik jag gjorde min första kullerbytta i sjön, och hade troligen blifvit på botten, om ej kusin Fritz på systrar-nas rop, skyndsamt kommit och dragit upp mig. Ett dylikt fall har äfven händt mig längre fram i tiden på ett landsställe.

Men för att gifva min berättelse en viss ordningsföljd, vill jag börja med att tala om mina älskade föräldrar.

Min far var född i Finland i Uleåborg, son till doktor Carger därstädes, kom helt ung till Stockholm för att egna sig åt affärs-lifvet, lyckades komma till en aktad handlande (Sandström) hvil-kens vänskap och odelade förtroende han förvärfvade och hvil-ken sedermera gjorde honom till sin compagnon. Emedan Sand-ström var sjuklig var det mäst min far som skötte handeln till dess han vid Sandströms tidigt inträffade död, öfvertog affären, hvilken fortgick med sådan framgång, att min far redan vid 26 års ålder kunde sätta bo, och gifta sig.

Min mor var född i Fahlun (Darlarna), där fadren var bygg-mästare; ansågs för vacker och med ett gladt och vinnande väsen, hvarigenom makarnas umgängeskrets år för år ökades, hvilket äfven det ökade välståndet medgaf. Men som äfven barnens antal år för år ökades, så blef det högst nödvändigt att för deras väl-befinnande skaffa landställe. Då köpte min far en egendom på Norrmalm, invid Surbrunnsbacke ganska landtlig, ehuru inom stadens tullar. Norrmalmstrakten på den tiden bestod mäst af egendomar, dvs. boningshus med ett stort plantage eller trädgård.

På Malmgården (Henriksdal) fanns visst då en två-vånings träbyggnad åt gatan, men ansågs ej tillräckligt för familjens

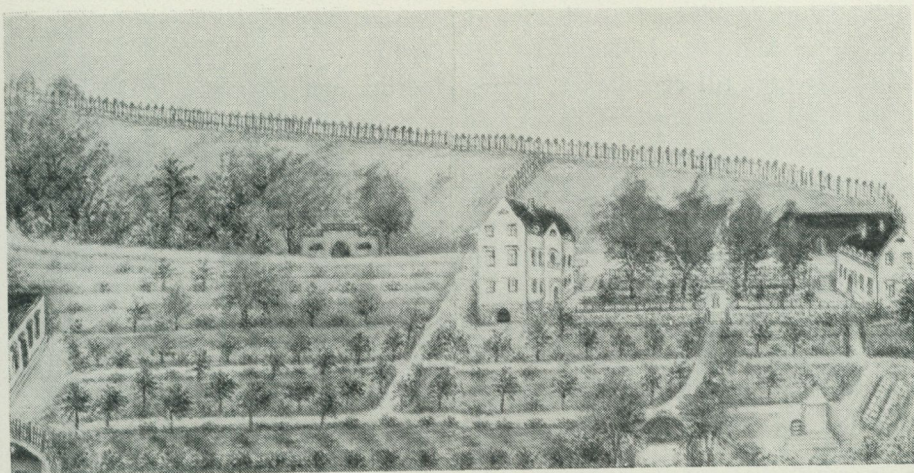

Bild 3. Egendomen Henriksdal på Norrmalm. Akvarell utförd i minnet av fröken Emelie Carger. Nordiska museet, inv.-nr 244 126.

behof, hvarför det beslöts att bygga ett större hus, i egendomens midt, och hyra ut det åt gatan. Morfar gaf första projektet därtill. Inom några år var byggningen uppförd 3 våningar hög. Som den låg på en sluttning, bestod första våningen subbassemanget blott af 3 rum, kök, tvätt- och bagarstuga med kammare. Den 2:dra eller paradvåningen innehöll 6 rum, kök, skafferier och den 3:dje en mängd små-rum. Byggningen var hvitrappad, och såg ut som stenhus. Invigningen firades med mycken ståt. Många stadens notabiliteter illustrerade den såsom Stockholms ståthållare Sprengtporten, biskop Lehnberg¹, Konungens fornde lifmedikus Arkiater Wedenberg (som stått fadder åt bror Robert) m. fl. Så liten jag då var, har jag dock så lifligt minne af den sistnämnde personen, emedan han bar ännu, vid högtidliga tillfällen, den Gustavianska hofdräkten, nämligen pudradt hår, krås och manschetter, kortbyxor och skor. En gammal, älskvärd gubbe för

¹ Biskop Magnus Lehnberg avled 1808 i Linköping, varför hans son som var sekreterare i förvaltningen av sjöfartsärenden (f. 1795 d. 1845) torde vara den som bör förknippas med invigningsfesten.

öfrigt, som vi ibland fingo besöka och trakterades med konfekt, som alltid fanns hos honom.

Jag återgår till egendomen, hvars landtliga del nu äfven var ordnad, planterad, och i särdeles vackert skick. Bygd på en slutande backe, var en stor del däraf inhägnad i gården, bevuxen som den var, af gräs, buskar och träd, i hvars tätaste del gjorts en stor berså. Där var äfven utgräfd en grotta, som erhållit en vacker utbyggnad, omgifven af rönнар. Från backen hade gjorts långa terrasser, planterade med äppelträd och bärbuskar sluttande ner till själfva trädgården, som sträckte sig längs hela egendomen, begränsad på ena sidan af en byggnad, hvitmålad, med höga hvälfda fönster, hvaraf det hade utseende af ett orangeri; men genom en gång tvärs igenom byggningen kom man ut på en gård, där stall, vagnshus och fähus, m. fl. uthus, hade sin plats. Därifrån kom man åter ut på den s. k. nedra gården med utgång till stora badstugatan, där 2:ne byggnader för arbetsfolk voro belägna, samt en brunn med ett utmärkt godt källvatten.

Sådan var lägenheten på ena sidan om vår byggnad; på andra sidan åter var hufvudingången till själfva gården från Surbrunnsgatan. Gården var stor med gräsvallar å ömse sidor, å ena sidan bebyggd med uthus, vedbodas m. m. — Å andra sidan ledde trappor från båda byggningarna ner till parterren som var pärlan i egendomen; beskuggad af 4 gamla höga, lummiga lindar, hvilka bildade en långsträckt berså, emellan de båda byggningarna, där soffas, stolar och bord och gungbräden voro placerade. Parterren, af ganska stort omfång, är indelad i 4 större blomsterkvarter, hvars rabatter voro fullsatta med alla sorters doftande blommor, rosen- och jasmin-buskar; jag minnes så väl, huru angenäm den inströmmande blomdoften kändes, då man öppnade fönstret; och på sidan åt trädgården var äfven träd planterade gifvande en behöflig skugga. — Mellan blomsterkvarteren voro gångar, som utmynnade i en plan i midten, där en piedestal uppbar en större växt i kruka, och midt för den ledde en trappa ner till trädgården. Den var stor. Där fanns ett lusthus, omgifvet af rönнар och där fanns alla möjliga trädgårdsprodukter, äfven i drifbänkar, och då jag nu tillägger de syperbaste fruktträd och bärbuskar, så tycker ni att jag skryter alltför mycket, men tro mig, jag har ej

Bild 4. Norrmalms Surbrunn. Akvarell av A. F. Cederholm. Uppsala universitet.

öfverdrifvit. Min far hade då också en mycket skicklig trädgårds-mästare. Henriksdal ansågs på den tiden för Norrmalms vackraste landtgård, dit man gärna sökte sig sommarnöje. I följd af de många smårummen i den gula byggnaden, (hvilken var uppbyggd för brunnsgäster på den tiden, då den nära belägna Surbrunnshälsökälla var i flor, i början af 19:de århundradet) voro där ständigt många hyresgäster, hvarigenom också barnskaran mången gång förökades, till stor förnöjelse för oss barn.

Surbrunn var ej längre aflägsset från Malmgården än att man kunde höra kägelkastningen och den musik, som ibland utfördes där. Jag mins huru jag satt i öppna förmaksfönstret och fantiserade för mig själv, inspirerad af några vackra operamelodier, som slagit an på mig — orkestern bestod då blott af — ett positiv — men detta instrument var då ej ännu blevet så till lust och leda för mig, som det sedermera blifvit. I brunns-salongen hölls äfven en tid gudstjänst hvarje söndag. Där fanns en mindre orgel.

När man satt högt uppe i backen hade man en ganska vidsträckt utsikt, en öfversikt af många granngårdar, samt af Brunnshuset med dess omgifning af gamla höga träd och längst bort Johannes kyrkas höga spetsiga klockstapel. (Johannes kyrka är nu rifven och ombyggd.)

Bland våra granngårdar hade vi Fabrikör Demanders.² Han var gift med en syster till ärkebiskop J. O. Wallin, hade tvenne söner och en dotter, och genom denna familj gjorde vi bekantskap med Wallinska familjen. Tvänne somrar hyrde biskopen för sin familj våningen i gula huset; själf var han blott någon gång där, och då skulle vi alla barn ställas upp i rad framför honom så att han skulle få se oss alla på en gång. — Jag mins nu, huru han vid ett sådant tillfälle klappade syster Lina på hufvudet, och sade med sin djupa stämma: "där bor det djupa allvar". Sällan hörde man honom banna den odygdiga sonen Oskar, då däremot biskopinnan alltför ofta lät höra sitt släpiga: "Nå — då Oscar" — åtföljdt af någon moralkaka. Isynnerhet fick han duktigt påskrifvet en gång, då han hoppade upp på gungräddet fullsatt med barn, med sådan fart, att det brast i tu och skrubbade svårt benen på hans syster Greta och några andra. En annan gång också, då han under en dans slängde syster Henrica emot en kakelugnslucka, så att hon fick ett hugg i pannan. — Oscar var dock alltid chefen för barnskaran, uppfinnaren af lekarna, hvaribland "Rymmare och fasttagare" var särdeles gouterad och passande för lokalens många gömställen. Han var ock prästen vid en liten ekorres högtidliga begrafning i backen. Med ett ord: alltid den främsta, och gärna sedd ibland oss.

I stenmuren, som från parterren gick upp till gården, hade vi vårt postkontor — där vaxlades bref och biljetter. En liten tid hade vi äfven egen tidning, hvars redaktör var en ung Ljungberg (bland hyresgästerna). Men som han var för mycket diktare i sina s. k. sannfärdiga notiser — så indrogs tidningen. —

Ja, dessa glada somrar stå så lifligt för mitt minne. Men äfven vintrarna på Malmgården hade sitt behag med sig. Vi hade t. ex. en präktig kälkbacke, från högsta spetsen af backen längs ner i

² Tobaksfabrikör C. A. Dimanders gård var belägen i kv. Tullnären, som upptog en del av nuvarande Odenplan.

Bild 5. Klockstapeln vid Johannes gamla kyrka. Blyertsteckning av Fritz von Dardel. Nordiska museet, inv.-nr 67 494.

trädgården, som dagligen begagnades med lust och nöje. Jag ser nu för mig vår kära far, som satt i salsfönstret och skrattade så innerligt åt våra kullerbyttor i gropen (näml. en afsats från terrasserna till trädgården) isynnerhet som en del kuriösa åkdon begagnades i brist af kälkar, då större antal deltagare samlats, nämligen upp- och nedvända stolar, pallar och ostyrbara fordon, hvilka alltid sneddade ner i gropen i stället för rakt fram, men hvilken malör inte hindrade att göra om försöket.

Inte långt från oss, på en egendom (Cederdals), helt nära Inge-marshof, fanns en stor damm med slängkälke, dit vi hade tillträde när som helst, hvilket också flitigt begagnades. Där åktes äfven

skridskor. Och som vi alltid samlat stort sällskap med oss, hade vi mycket roligt — kanske mera nöje än nutidens stora tillställningar i denna genre presterade. I gula byggnaden fanns några outhyrda rum, ett benämndt: klavérkammaren, (emedan där stod ett gammalt klavér) hvartill man hade tillträde och fritt spelrum. Där hade vi med våra lekkamrater många gånger mycket roligt. Ett annat rum kallades biblioteksrummet, emedan där stod ett stort bokskåp med allehanda slags böcker, både historiska, poetiska, vetenskapliga och romantiska. Sagor och berättelser för ungdom m. m. (Vi tre äldsta syskon voro mycket roade af läsning; där hade vi ett rikt förråd av lektyr.) Där fanns skalderna Dahlin, Kjellgren, Creutz, Gustaf III:s arbeten och Franzén m. fl. Där fanns romaner af Walter Scott, Cooper, M:me Stael etc. La Fontaine och Kotzebue inte förglömmades; där hade jag min största fröjd. Jag var visst gärna med i lekarna, men nog fick man ofta söka mig där, fastän jag då ännu var bara barnet. Jag minnes nog huru jag för denna läsvurm fick en skarp reproche (såsom varande mindre säker på min lexica) af vår celebra pensionsföreståndarinna för Stockholms största fruntimmersskola, fru Berggren, som, sedan hon upphört med sin stora pension i Kungsbacken, flyttat till Malmgården i gula huset, där hon höll en mindre sådan mest för helpensionärer, flere finskor däribland.

Jag stod annars mycket väl hos fru B. I mitt minne framstår ännu min entré i den stora pensionen i Kungsbacken huru jag helt liten en gång fick följa mina äldre systrar, hvilka redan börjat skolan, huru jag uppställdes på ett bord, omringades af de stora flickorna och beundrades, troligen mäst för mina gula saffianskängor, som jag var mycket stolt öfver. Mycket nätt klädda höll oss också vår mamma, kära mor. Äfven en annan utmärkelse denna tid sväfvade för mitt minne, nämligen då jag fick vara med på en stor kostymbal i pensionen, klädd som en liten turkinna med syster Henrica som min kavaljer. Det var en stor grace för så små barn som vi då voro att få bevista denna tillställning.

Fru Berggrens pension, helt och hållet fransysk, var mycket bemärkt af Kung Karl XIV Johan. Det sändes från slottet ibland stora korgar med frukt och läckerheter åt pensionärerna. Också

Bild 6. Cedersdal vid nuvarande Sveaplan på 1820-talet. Detalj ur sepia-teckning. Stockholms Stadsmuseum.

var det tillåtet att då Hans Majestät for förbi, på fru B:s rop "le roi", rusa upp i alla fönster, omkullkastande stolar och bänkar, äfven hvarandra ibland, för att få emottaga Kungens vänliga nickar.

Nästan hela tiden som vi gingo i den stora pensionen, bodde vi om vintrarna i stadens centrum, där vår far hade sitt kontor, magasin och sina biträden. Hur glada blefvo vi ej, då det beslöts att flytta helt och hållet till Malmgården. Pappa hade då hästar och åkdon, som dagligen begagnades. Herrar biträden hade bostad och kost i staden och fingo komma ut om söndagarna. Mina föräldrar fingo nu också tillfälle att egna sig mer åt vården af sitt kära Henriksdal hvars skötsel min far var så innerligt intresserad af, och hade oss barn, att äfven deltaga uti, såsom med att vattna blommor och plantor m. m.

Installerade på Malmgården vill jag tala litet mera om hufvudpersonerna i denna gård.

Min far var mycket god, men med god urskiljning. Tidigt lärde

han, att man bäst kommer fram i världen genom arbete, redbarhet och ordentlighet. Detta blef ock hans lifsuppgift; och efterlevande denna princip, med bidrag af goda konjunkturer, kom han till en mycket god och aktad samhällsställning. Hvad som brast honom i lärdom det egde han i själens och hjärtats fina, ädla bildning. — Han förstod så väl att göra sig åtlydd utan stränghet. Af naturen gladlynt sympatiserade han med sitt lifs följeslagarinna. Jag kan med skäl säga att de voro ett lyckligt par. Jag kan icke påminna mig att jag någonsin hörde ett *démélé* dem emellan. Han var ända till sin död mycket svag för henne — och sina barn älskade han af hjärtat. Jag hörde nog min mor mången gång yttra sitt missnöje öfver att hon endast fick flickor, (bror Robert var bland de sistfödde) då min far alltid invände: ”men jag, är så nöjd med mina flickor, jag” — —. Vi voro likväl fem till antalet. Några hade dött helt tidigt.

Min mor var gärna med i sällskapslifvet, såg bra ut och klädde sig med smak. Jag minns nog, huru jag beundrade hennes toiletter då mina föräldrar skulle bevista de sällskapsordnar som då voro på modet såsom ”Polymnia”, ”Redliga svenskar” etc. inte förglömmande Opera maskeraderna. Men min mor var tillika mycket huslig, mycket skicklig i matlagningskonsten, som hon med förkärlek egnade sig åt. Hon bryggde t. ex. ett vin af trädgårdens magnifika vinbär, som lades på lager, och prisades mycket af kännare.

En mycket god hjälp i att sköta barnen hade hon i en syster, moster Karin, (som tidigt kom i föräldrarnas hus) inte allenast i att hålla barnen hela och rena utan äfven fina och nätta. Liten till växten, fin, intelligent och skicklig i alla fruntimmersarbeten, förstod hon så väl att bibehålla respekten, var tillika en föresyn för oss och mycket afhållen. Det påstods i hemmet, att jag var hennes favorit, liksom Lina fars och Henrica mors, detta sistnämnda i stor grad, och därigenom blef hon också något bortskämd. Henrica var ju också den vackraste af oss, och genom sjukdom mycket sensibel, så att mamma tyckte sig väl böra stå henne närmast.

Vi tre äldsta höllo annars mycket tillsammans, hvarför de kallade oss Treenigheten. Hilda, Robert och Julia ansågos af oss

såsom mycket mera minderåriga, än de verkligen voro, odygdiga och svåra att hålla reda på. Än voro de upplättrade i träden, än på lusthustaket; alltid fick man söka dem, isynnerhet när lektionstimmen slog.

Men treenigheten var ej heller alltid enig. Lina, som den äldsta, kloka, ville naturligtvis råda, men Henrica, som alltid hade medhåll från högre ort, ville ej gifva vika, då var det jag som måste medla och skipa rättvisa. Jag hade också i hemmet namnet: Rättvisans gudinna. Med detta epitet blef jag äfven längre fram i tiden besjungen i ett Poem, som ett af min fars biträden, en bildad, poetiskt anlagd ung man, egnade oss, däruti Lina bemärktes med Juno, Henrica Venus och jag Minerva, börjande med denna strof: "På pindens tron af gracer buren, satt" — — — Ja, hvem som nu satt där mins jag absolut icke — ej heller något mer af det högstämda poemet, som sedermera försvann i glömskans haf; men af författaren har jag ett minne kvar i Tegnér's dikter, då, nyligen utkomna, som han presenterade mig och hvaraf vi hade särdeles nöje, läsande Axel och Maria till dess man kunde poemet utantill. Hur prisade man ej Tegnér den tiden, läsande och sjungande (med Crusells musik) hans förtjusande Frithiofs saga, Fågelleken och Sång till solen m. m.

Mina föräldrars hus var mycket gästfritt, isynnerhet stod det öppet för alla finnar. Som min far dref mycken handel på Finland, såsom med herrar Fellman, Franzéner både i Uleåborg och Brahestad, Grönberg m. fl. sågo vi dem hos oss, ibland hämtande äfven sina döttrar med sig, hvilka funno så mycket behag i vårt glada hem, att de stannade flere dagar en suite hos oss. Genom Franzénerna sågo vi äfven biskop Mikael Franzén hos oss, hvars dotter Helene, (sedermera fru Grafström) var sångkamrat med syster Lina, i Nordbloms institut.

Om biskopen mins jag ej något att uppteckna. Jag mins blott, ett äldre bildadt och litterärt fruntimmer, fröken Taube, hyresgäst på Malmgårdén, (världsföraktande för öfrigt) och som aldrig lät beveka sig att vara med på min mors vänliga bjudningar, utom då hon hörde att biskop Franzén väntades; då, till vår förvåning, infann hon sig, samtalande mycket med honom, och hindrande honom från att slumra af, hvilket ofta påkom ho-

nom i sällskaper. Jag tror det var någon äldre bekantskap dem emellan.

Vid ett sådant tillfälle mins jag äfven en fröken Venus, besjungen af Choreus, ännu vacker vid öfver 60 år, och med en behaglig röst sjungande en romans af Nordblom, väckande stor beundran. — Äfven Atterbom, den tiden framstående skald, sågo vi på Malmgården. — Jag antecknar dessa för umgängeslifvet betydande saker, emedan de nu så lifligt framstodo för mig, bland mina barndomsminnen.

En kort mellantid, innan fru Berggren flyttade till oss, hade vi guvernant M:lle Cleve. Hvad jag mins om henne är, att hon var mycket ordentlig och punktlig i alla dagens föreskrifna regler och förrättningar, hvarför Hilda och Robert gjorde henne många bekymmer. För öfrigt var hon ej så sympatisk, att hon lemnade hos mig något särdeles minne. Under denna tid pådrefs musiken med allvar. Lina spelade då utantill Ouvertyren till Kalifen i Bagdad och Bataille des Fleurs, tvenne gouterade stycken den tiden och spelmästaren (så benämdes då pianoläraren) förklarade, att jag hade mycket goda anlag, emedan jag spelade åtskilligt efter gehör. För Henrica gick det ej så fort framåt som för oss båda — och för Hilda stannade det alldeles af, efter de första försöken; hon hade ej tålamod, eller sinne för den grundliga öfningen.

Under M:lle Cleves tid timade en händelse, som hade kunnat medföra en stor olycka för oss. Vi barn bebodde då med henne den lilla våningen. En natt, en vecka före jul, vaknade hon, ropande till oss i sin förskräckelse: "Barn, fort upp, elden står öfver oss." — Lågorna stodo ock högt öfver ladugården inåt trädgården, midt för våra fönster. Ett vedlidor brann på nedre gården. Hela huset stod i ett nu, i häftig rörelse. Pappa, halfklädd, störtade dit ner, drängen och pigorna äfvenså. Förskräckelsen var stor innan brandkåren anlände. Kreaturen utsläpptes i trädgården. Deras bölande, den täta tutningen och klämtningen i kyrkklockorna ökade hemskheten. Gården vimlade af folk. Många af våra bekanta från staden tillskyndade, fruktande att hela gården skulle stryka med. Men Gud vare lof, den skonades från tillintetgörande. Intet annat än vedlidret och

några bräder där bredvid blefo lågornas rof; men den natten glömmar jag ej. Den förskräckelse vi då erforo hade länge en svår inverkan på de flesta af oss barn. Den julen medförde ej den glädje vi voro vana vid.

Innan vi hade flyttat helt och hållet till Malmgården, hörde vi till den finska församlingen i Stockholm; alla döpta af finska kyrkoherden Stolpe; men kyrkobesöken gälde dock alltid slottskapellet eller Storkyrkan, isynnerhet då Wallin predikade. Pappa skulle aldrig försumma en predikan af Wallin, som han var förtjust uti. Han tyckte ej heller om att man försummade kyrkan. Då ett verkligt hinder ibland uppstod, läste han själf predikan för oss. I Adolf Fredriks församling på Norr blefvo vi sedermera alla konfirmerade af kyrkoherden Tunelius. Med den familjen umgingos vi ofta. Hans son Lars och dotter Hanna voro våra skol- och lekkamrater. Då han var gift med en syster till kapten Hazelius, blefvo vi genom kyrkoherden Tunelius bekanta med Hazelius'ska släkten.

I min barndom talades mycket om, att jag själf gått min lycka i vägen, om nu rikedom skall kallas lycka; själf har jag aldrig gifvit den detta värde, liksom att jag aldrig ångrat att jag ej tog fatt i denna s. k. lycka.

Mina föräldrar gjorde nämligen en resa till Nyköping för att besöka en vän till min far Brukspatron Malmberg, (som stått fadder åt mig och gifvit mig många vackra presenter) då jag fick följa med. Det var ett rikt och barnlöst herrskap. Flere gånger hade det varit fråga om att få mig som eget barn, och nu sattes det riktigt på allvar i fråga, men jag grät och bad att få slippa denna gunst. Kanske ville ej heller mina föräldrar lemna mig ifrån sig; alltså blef det intet af. Längre taltes det sedan om att jag skulle bli ihågkommen i testamentet, hvilket kanske också händt, om inte gudfars hastigt inträffade dödsfall, utan att ha uppgjort sitt testamente skett. Hans kära maka tyckte mera om att föreviga sitt minne genom en allmännyttig välgörenhets gåfva nämligen till en fruntimmersskola i Nyköping. Dit gick mitt arf — — —

Nu börjades en tid, då barndomslekarna utbyttes mot promenader till de utom Norrtull belägna slotts- och lustparkerna

Carlberg, Haga, Bellevue, Solna etc. alltid i större sällskap. Till de mera aflägsna slotten, såsom Drottningholm, Ulriksdal färdades vi med vagn eller båt. Ladugårdsgärdets stora lägerplats med sina militäriska manövrer hade äfven sin dragningskraft, isynnerhet midsommardagarna, då där gafs stor revy, som ditlockade Stockholms halfva befolkning. Då var man i tillfälle att få se hela den kungliga familjen med svit, åskådande manövrerna antingen från paviljongen på Drottningberget eller åkande i vagnar rundtomkring lägret. Det var ett nöje som mycket gouterades den tiden.

Midsommaraftnarna, (många minnesvärda) firades merändels hemma på Malmgården, ibland med stor bjudning för våra bekanta. Festen illustrerades af en stor praktfull majstång på gården, den vackraste i hela nejden. Aftonen förut samlades, med moster Karin i spetsen, en mängd ungdom, som med flitiga händer och under muntert glam, bundo kronor och kransar af löf och blommor att pryda den med, och, då den restes upp på eftermiddagen midsommaraftonen, höjdes många jublande "hurrah". — Senare dansades i flere repriser under musik omkring den, till stor förnöjelse äfven för publiken, som skockat sig kring portar och plank för att få se dansen. I parterren superades sedan, och slutades vanligen festen med promenad till backen, att där åse midsommarsolens uppgång.

Vid denna tid hade vi ock tätare besök af kusinerna så väl från Finland (Uleåborg), Herman och Henrik Carger, (båda medicinare) som ock från Dalarne, Carl och Herman Bergsten. Den förstnämnda Herman Carger gaf sin hyllning åt Henrica, de senare fäste sig mera vid mig. Carl eller Carl Petter, som han kallades af föräldrarna, var flere år äldre än vår äldsta syster Lina, mycket omtyckt af oss alla. Hans person kommer att framstå många gånger i min berättelse, emedan han var under hela sitt lif en mycket värderad, tillgifven och hjälpsam vän för hela vår familj. Jag hör ännu hans hjärtliga, breda "God dag", då han inträdde hos oss med utbredda armar, i hvilka man med jubel kastade sig. Herman lyckades ej tillvinna sig samma sympati genom sitt retsamma, satiriska lynne. Han sökte vinna mitt tycke, men jag kunde icke tycka om en person, som ständigt hade en

*Bild 7. Trupprevy på Ladugårdsgärde 1826.
Gouache av okänd konstnär. Privat ägo.*

ironi på sina läppar; då däremot Carl från mina tidigare år intagit stort rum i mitt lilla hjärta. Båda Bergstenarna voro musikaliska, besökte alltid teatern, operorna, då de voro i Stockholm, då vi äfven mången gång voro bjudna. Det enda jag tyckte om hos Herman, var hans violinspel, hvaruti han var mycket skicklig och hvilket jag längre fram i tiden hade mycket nöje af vid mina besök i Fahlun, liksom äfven af Carls violoncell.

Sommaren 1829 gjorde min mor med sina båda äldsta döttrar en resa till Uleåborg med segelfartyg, (den tiden voro ångbåtarna ännu ej i gång) för att besöka släktingarna därstädes. Resan var väl något långtråkig men den jovialiska kapten Ronelius, sökte hålla sina passagerare vid godt mod; proviant fanns tillräckligt och inga äfventyr störde färden. Om resan ej var så särdeles rolig, så hade man dock ersättning vid framkomsten genom de nöjen och det firande de där rönt. Farbror, Doktor Carger, fryntlig och gladlynt som vår far, ville nu, jämte sina tre söner äfven ha en dotter i sitt hem och bad att få behålla Henrica

kvar; men hon skulle hem för att konfirmeras — dock lofvade Mamma att hon skulle få återkomma året därpå, hvilket också skedde.

Henrica hade inte varit där ett år, förrän Farbror hastigt insjuknar af en förkylning och dör (1832). Tant som, såsom det allmänt påstods, dittills plågat sin godmodiga man med sin eviga sjuklighet och i följd däraf knarriga lynne, blef nu så försänt i sorg och kanske något ock i själföförelser, så att hon numera blott trifdes vid hans graf, hvilken hon lät inrätta som ett rum, där hon kunde vistas timtals och sällskapa med den döde. Naturligtvis var detta hem inte numera passande för Henrica. Därtill kom också att Herman öppet förklarar sitt tycke för henne, och att tant redan utsett en annan mycket rik flicka (enda dottern), åt honom, så att hon hemsände Henrica till stor förvåning för föräldrarne utan att förbereda dem därpå. Men hennes planer strandade på ett bedröfligt sätt. Herman tjänstgjorde under den då härjande koleran med sådant nit, att han visserligen förvärvade sig en briljanterad ring, men också ådrog sig sjukdomen, som ändade hans unga lif vid 24 års ålder. Hans intima vän, den celebra (Elias) Lönnroth, gjorde mycket vackra verser öfver honom likasom vid farbrors graf. Äfven Henrica hade verser af honom sig tillägnade (han var den tiden daglig gäst i Farbrors hus), hvilka värdefulla minnen jag nu önskar skulle ha blifvit förvarade. Henrica var då så ung, att sorgen efter Herman ej gick henne så djupt till sinnes.

Samtidigt med dessa tilldragelser hade Kapten Hazelius (sedermera den namnkunnige generalen, fader till "Skansens" skapare), nyligen gift, hyrt våningen i gula huset åt gatan. Uppfostrad i en stor släkt och med ett gladt och lifligt lynne, tyckte han om sällskapslifvet, och tillställde ofta roliga sammankomster. Den sedermera celebra (C. J. L.) Almqvist hörde till hans intima vänner. Jag har nu lifligt för mitt minne, hur jag en gång hos Hazelius, vid ett sällskapsspelbord kom att sitta bredvid Almqvist, hur han roade mig med sina kvickheter litet charmerad som jag ock var af hans uppmärksamhet. Skada att jag icke behållit något där af i mitt minne att här anföra. Jag var då 16 år. Hazelius var lärare vid Carlsbergs krigsakademi och hade rättighet att vid

kadettbalerna där taga fruntimmer med sig, hvarför vi voro bjudna ibland; men Lina var just ej road af dans, Henrica då i Ulcåborg, så att det var endast jag, som bevistade dem. En gång gjorde Hazelius en bal, lånande vår sal för dansen, då hela sällskapet promenerade genom parterren från ena byggningen till den andra, i kappor och galoscher, för att dansa hos oss, och tillbaka att supera hos Hazelius. Detta intermezzo gaf anledning till lif och uppsluppenhet. — En annan gång gjorde mina föräldrar en bal, som var lika rolig fastän utan promenad. Några kadetter (mina dansörer) voro då äfven bjudna.

Då kadetterna om somrarna tågade "en corps" till ladugårdsgärdet, förbi Malmgården, var det alltid med sång.

Om fru Hazelius är ej mycket att säga, hon var enkel, god och snäll. I gula huset föddes den store mannen Arthur Hazelius, grundläggaren af den med skäl beprisade Skansen något utom Stockholms stad.

Under de första åren på 30-talet timade många dödsfall i vår släkt, däribland farbror Cargers i Ulcåborg, hvilket redan nämnts, Faster Lindqvists på Östervik och vår lilla omtyckta moster Karin. Hon gjorde en resa till Fahlun, att helsa på släkt och vänner, ådrog sig där en häftig förkylning, som ryckte henne bort från oss för alltid. Jag sörjde henne mycket och skulle den sorgen trängt ännu djupare, om jag då såsom nu, insett hvad hon gjort och varit för oss alla.

Nu fick syster Lina träda i hennes ställe i mångt och mycket. Visserligen hade vi redan länge varit med i hushållsbestyren. Hilda hade redan som liten flicka varit Mammans handtlangerska i hushållet och vi andra haft hvar sin vecka i de inre göromålen; men jag vill här tillstå, att jag nog ofta sökte undandraga mig detta åliggande, anseende andra sysselsättningar af mera vikt. Också lät Hilda, så viktig, mig alltid höra, då jag kom ut i köket: "Hvad har du här att göra?" Jag tror hon hade litet horn i sidan till mig för det jag alltid räknades till de äldre, ehuru hon var blott ett år yngre än jag.

Här kan jag nog sluta första afdelningen i min berättelse, läggande bakom mig min ljusa lyckliga barndomstid, hvaraf jag gifvit eder blott konturerna. Nästan alla, vi syskon, hade nu in-

trädt i ungdomsårens mindre sorgfria lif, men med godt lefnadsmod och friska krafter att möta kommande svårigheter.”

Fröken Carger låter förmoda att malmgården fått sitt namn efter hennes far, då han tillträtt egendomen. Hur därmed förhåller sig är osäkert. Redan i handlingar från åren kring sekelskiftet 1800 möter namnet Henriksdal på gården nr 2 och 3 i kv. Bryggpannan (Selling, s. 30 f.), då troligen inspirerat av förnamnet på en av de dåvarnade ägarna, bröderna Henric och Johan Abraham Westman.

Efter det att familjen Carger lämnat Henriksdal, fortsattes gårdens brokiga historia under snabbt växlande ägare. I samband med konkursen hade sockerbruksidkaren C. H. L. Schwiedler, en vän till familjen Carger, förvärvat egendomen vid stadsauktion 1834.

Av allt att döma stod det gamla Cargerska boningshuset kvar på plats till 1904. Vid brandförsäkring detta år använder värderingsmännen den beskrivning som legat till grund för närmast föregående brandförsäkring 1886, men i 1904 års finns antecknat vid ett flertal hus ”rif” med blyerts. Efter 1904 återstod endast byggningen utmed Surbrunnsgatan, fragment av terrassmurarna och de 4 väldiga gamla lindarna. Det är nu mer än 25 år sedan även dessa spillror av den gamla gården fick vika för den snabbt expanderande storstaden. Och då man nu beger sig till trakten av Surbrunnsgatan—Sveavägen och söker föreställa sig hur den gamla malmgården tedde sig på sin tid, en av de många gröna oaserna på sommarnöjenas Norrmalm, känner fantasien ett nära nog lika stort motstånd, som då man blundar för att inplacera det gamla ”Tre Kronor” på platsen för Nicodemus Tessins fyrkant.

Akvarellen av Henriksdal, miniatyrporträttet av Henric Carger och fotografiet av fröken Emelie Carger har jämte fröken Cargers minnesanteckningar, varur ovanstående avsnitt är hämtat, överlämnats som gåva till Nordiska museet av fröken Sigrid Halldin, Helsingfors, hösten 1951.